

Warszawa, 5 grudnia 2023 r.

PISA 2022. Poznaliśmy wyniki najnowszej edycji Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów

Polscy piętnastolatki utrzymują wysoką pozycję na świecie pod względem umiejętności matematycznych, rozumienia czytanego tekstu oraz rozumowania w naukach przyrodniczych. We wszystkich trzech obszarach objętych badaniem wyniki naszych uczniów są powyżej średniej dla krajów OECD. Są one jednak znacznie niższe niż w poprzedniej edycji badania z 2018 roku.

5 grudnia zostały ogłoszone wyniki Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów PISA 2022. Polski raport z badania opublikował Instytut Badań Edukacyjnych, odpowiedzialny za przeprowadzenie programu w Polsce. Badanie zrealizowano w 2022 roku. Wzięło w nim udział ponad 690 tys. uczniów z 81 krajów i regionów świata.

Wyniki PISA 2022

W najnowszej edycji badania dziedziną główną była matematyka. Uczniowie rozwiązywali większą liczbę zadań z tego obszaru niż z dwóch pozostałych. Pozwoliło to na uzyskanie pogłębionego obrazu wiedzy i umiejętności matematycznych uczniów w Polsce i na całym świecie.

W badaniu PISA 2022 średni wynik polskich uczniów w zakresie **umiejętności matematycznych** wyniósł 489 punktów. Wśród krajów Unii Europejskiej jedynie uczniowie estońscy osiągnęli lepszy wynik. Wynik polskich uczniów jest zbliżony do wyników 11 innych krajów – Holandii, Irlandii, Belgii, Danii, Wielkiej Brytanii, Austrii, Australii, Czech, Słowenii, Finlandii i Łotwy.

Średni wynik polskich uczniów w dziedzinie **rozumienia czytanego tekstu** wyniósł 489 punktów. Wynik Polski jest zbliżony do wyników 7 innych krajów: Wielkiej Brytanii, Finlandii, Danii, Czech, Słowacji, Szwajcarii i Włoch i jest jednym z najwyższych wśród krajów Unii Europejskiej.

W zakresie **rozumowania w naukach przyrodniczych** polscy uczniowie uzyskali średni wynik 499 punktów. Wynik Polski jest zbliżony do wyników piętnastolatków z Nowej Zelandii, Irlandii, Szwajcarii, Słowenii, Wielkiej Brytanii, Stanów Zjednoczonych, Czech, Łotwy, Danii, Szwecji i Niemiec. Wśród krajów Unii Europejskiej lepsze wyniki od polskich uczniów uzyskali jedynie uczniowie z Estonii i Finlandii.

Najwyższe wyniki na świecie w zakresie umiejętności matematycznych, rozumienia czytanego tekstu i rozumowania w naukach przyrodniczych nadal uzyskują piętnastolatki z krajów i regionów Azji. Wśród krajów Unii Europejskiej warto podkreślić wysokie wyniki uczniów estońskich we wszystkich trzech głównych dziedzinach, a także wysoką pozycję Irlandii w zakresie rozumienia czytanego tekstu i Finlandii w zakresie nauk przyrodniczych. Wynik polskich uczniów jest powyżej średniej wyliczonej dla 37 krajów OECD w zakresie wszystkich trzech dziedzin badania.

Zmiany wyników w porównaniu z poprzednią edycją badania

PISA jest badaniem cyklicznym. Schemat badania umożliwia porównywanie wyników pomiędzy edycjami. Spadki wyników w stosunku do poprzedniej edycji badania z obszaru matematyki i rozumienia czytanego tekstu odnotowano w większości krajów OECD. Podobnego zjawiska nie widać w przypadku rozumowania w naukach przyrodniczych. Analizując wyniki badania PISA 2022, należy brać pod uwagę, że na systemy edukacji na całym świecie ogromny wpływ miała trwająca w latach 2020–2021 pandemia COVID-19. Wprowadzane obostrzenia miały wpływ na funkcjonowanie szkół, a brak bezpośredniego kontaktu z nauczycielami i rówieśnikami oraz wprowadzenie nauki zdalnej mogły przełożyć się na skuteczność kształcenia umiejętności sprawdzanych w badaniu.

Wynik z zakresu **umiejętności matematycznych** polskich uczniów w 2022 roku jest znacząco niższy niż w poprzedniej edycji badania w 2018 roku (różnica 27 punktów). W krajach OECD średni wynik umiejętności matematycznych w 2022 był niższy o 15 punktów w porównaniu z rokiem 2018. Podobnie jak w poprzedniej edycji badania, w roku 2022 w Polsce nie zaobserwowano statystycznie istotnej różnicy między wynikami chłopców i dziewcząt. Różnica taka utrzymuje się jednak w krajach OECD – chłopcy osiągają wyższe wyniki niż dziewczęta.

Również w zakresie **rozumienia czytanego tekstu** średni wynik osiągnięty przez polskich uczniów w 2022 roku jest znacząco niższy niż w poprzedniej edycji badania w 2018 roku, kiedy wyniósł on 512 punktów. W krajach OECD średni wynik rozumienia czytanego tekstu był w 2022 roku niższy o 10 punktów w porównaniu z rokiem 2018. Utrzymuje się obserwowana w poprzednich edycjach badania różnica między chłopcami i dziewczętami pod względem umiejętności czytelnictwa. Różnice na korzyść dziewcząt obserwujemy w większości krajów biorących udział w PISA. W Polsce dziewczęta osiągnęły średni wynik o 28 punktów wyższy niż chłopcy – na tle innych krajów jest to różnica przeciętna.

W najnowszym cyklu badania, w porównaniu z badaniem realizowanym w 2018 roku, średni wynik polskich uczniów w zakresie **rozumowania w naukach przyrodniczych** jest niższy o 12 punktów. W krajach OECD średni wynik umiejętności rozumowania w naukach przyrodniczych był w 2022 roku porównywalny z wynikiem z roku 2018. Jest to jedyna z trzech dziedzin, w której nie zaobserwowano spadku wyniku dla krajów OECD w porównaniu z ostatnią edycją badania. Podobnie jak w poprzedniej edycji badania, w roku 2022 w Polsce nie zaobserwowano statystycznie istotnej różnicy między wynikami chłopców i dziewcząt. Różnicy takiej nie ma również na poziomie średniej dla krajów OECD – chłopcy osiągają wyniki zbliżone do dziewcząt.

Uczniowie o najniższych umiejętnościach

Wyniki badania PISA wykorzystywane są przez Unię Europejską do pomiaru efektywności systemów oświaty. Rada Unii Europejskiej zarekomendowała krajom członkowskim podjęcie działań w edukacji w celu obniżenia odsetka uczniów na najniższych poziomach umiejętności poniżej 15% do roku 2020. W 2018 roku Polska była jednym z nielicznych krajów UE, którym udało się osiągnąć poziom wskaźników ze wszystkich trzech badanych w PISA dziedzin poniżej 15%.

Zgodnie z założeniami teoretycznymi badania PISA umiejętności najniższe (poniżej poziomu 2.) są niewystarczające do sprawnego funkcjonowania w społeczeństwie. Odsetki uczniów na najniższych poziomach umiejętności obserwowane w 2022 roku w Polsce są znacznie wyższe niż w 2018 roku. Dotyczy to wszystkich trzech podstawowych dziedzin badania PISA. Najniższymi umiejętnościami w zakresie matematyki charakteryzuje się 23% polskich piętnastolatków, rozumienia czytanego tekstu – 22%, rozumowania w naukach przyrodniczych – 19%. W 2022 roku cele rekomendowane przez UE

spełniła jedynie Estonia. Rada Unii Europejskiej przedłużyła czas na osiągnięcie celów związanych z wyżej wymienionymi wskaźnikami do 2030 roku.

Tak wysokie odsetki uczniów na najniższych poziomach umiejętności są niewątpliwie sygnałem alarmowym dla polskiego systemu edukacji. Jest to sytuacja, która wymaga pogłębionej analizy i podjęcia działań na rzecz wsparcia uczniów o najniższych kompetencjach.

Zróźnicowanie wyników ze względu na typ szkoły

PISA umożliwia wnioskowanie o poziomie umiejętności populacji piętnastolatków. Definicja populacji – bazująca na wieku, a nie na uczęszczaniu do konkretnej klasy – nie zależy zatem od różnic w wieku rozpoczynania nauki w szkole czy różnic w strukturach systemów edukacji. W Polsce w roku 2000 badano uczniów piętnastoletnich, którzy w większości uczęszczali do szkół ponadpodstawowych. Od 2003 roku, po reformie edukacji wprowadzającej do polskiego systemu oświaty gimnazja, do 2018 roku, piętnastolatki uczyli się głównie w trzeciej klasie szkół gimnazjalnych. W wyniku ostatniej reformy systemu oświaty obecnie większość piętnastolatków uczęszcza do pierwszej klasy różnego typu szkół ponadpodstawowych. W roku 2022 badaniem objęto uczniów liceów ogólnokształcących (stanowiących 47% populacji piętnastolatków), techników (40%), szkół branżowych I stopnia (12%) oraz niewielki odsetek uczniów ze szkół podstawowych (1%).

Umiejętności uczniów w zakresie wszystkich trzech badanych dziedzin są bardzo zróżnicowane w zależności od tego, do jakiego typu szkoły uczniowie uczęszczają. Bardzo niepokojące są wyniki uczniów szkół branżowych I stopnia. 66% piętnastolatków uczęszczających do tych szkół ma bardzo niskie umiejętności matematyczne. W przypadku rozumienia czytanego tekstu najniższe wyniki odnotowuje 65% piętnastolatków w szkołach branżowych I stopnia, a rozumowania w naukach przyrodniczych – 55%. Wśród uczniów techników przeważają uczniowie charakteryzujący się przeciętnymi umiejętnościami. Najlepsze wyniki osiągają piętnastolatki w liceach ogólnokształcących.

Program PISA

Program PISA (*Programme for International Student Assessment*) przygotowany jest przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD) oraz przedstawicieli krajów członkowskich. Są to największe badania umiejętności uczniów na świecie, realizowane co trzy lata we wszystkich państwach członkowskich OECD, a także w kilkudziesięciu innych krajach i regionach. Polska uczestniczy w programie od samego początku, czyli od roku 2000. Polską edycję badania przeprowadził krajowy zespół badawczy w Instytucie Badań Edukacyjnych. Badanie zostało sfinansowane ze środków budżetu państwa.

Celem badania PISA jest sprawdzenie umiejętności praktycznego zastosowania wiedzy i tym samym określenie, na ile młodzież jest przygotowana do podjęcia wyzwań, które staną przed nią w przyszłości. PISA pokazuje poziom i zróżnicowanie umiejętności piętnastolatków, które rozwijane są w trakcie edukacji szkolnej i poza szkołą. W każdej edycji PISA nacisk położony jest na jedną spośród trzech dziedzin: umiejętności matematyczne, rozumienie czytanego tekstu lub rozumowanie w naukach przyrodniczych. W badaniu PISA 2022 dziedziną wiodącą była matematyka.

Ze względu na pandemię COVID-19 ostatnia edycja badania na całym świecie została przesunięta o rok i odbyła się cztery lata po poprzednim cyklu. W 2022 roku w badaniu uczestniczyło 81 krajów i regionów,

a liczba przebadanych uczniów przekroczyła 690 tys. W badaniu trzech podstawowych dziedzin Polskę reprezentowało 6011 uczniów z 240 szkół. Badanie w szkołach zrealizowano od 7 marca do 29 kwietnia 2022 roku.

Więcej informacji o PISA znaleźć można na stronach: Instytutu Badań Edukacyjnych (pisa.ibe.edu.pl, ibe.edu.pl) oraz OECD (www.oecd.org/pisa/).

Kontakt dla mediów:

dr Monika Popielewicz-Durakiewicz – rzecznik prasowy

tel: +48 603 302 760

e-mail: media@ibe.edu.pl

Instytut Badań Edukacyjnych jest instytutem badawczym prowadzącym interdyscyplinarne badania naukowe nad funkcjonowaniem i efektywnością systemu edukacji w Polsce. Uczestniczymy w krajowych i międzynarodowych projektach badawczych i wdrożeniowych, przygotowujemy raporty, sporządzamy ekspertyzy oraz pełniemy funkcje doradcze.